

Рецензия

на дисертационен труд за присъждане на
образователна и научна степен “доктор”
по професионално направление 8.2. Изобразително изкуство,
Научна специалност „Изкуствознание и изобразителни
изкуства”

Тема: **“Отношението към живописното
произведение от гледна точка на понятията
композиция, предметност и естетика”**

Автор: Александър Ташков Ташев

Рецензент: проф. д-р Бисера Вълева, СУ “Св. Климент Охридски”

Темата на дисертационния труд **“Отношението към живописното произведение от гледна точка на понятията композиция, предметност и естетика”** структурира и обобщава творческите търсения на Александър Ташев, личните му артистични пристрастия на активно реализиращ се художник, който съчетава визуално-пластичните си интереси с преподавателска дейност. Докторантът Александър Ташев има редовни занятия по живопис със студенти от НХА, от специалност "Рекламен дизайн" I и II курс. Този педагогически опит е възможност за апробиране както на тезата, така и на изследователските търсения свързани със структурата и естетико – психологическите компоненти на възприемане на живописното произведение.

Представеният дисертационен труд е преимуществено в областта на теорията на изкуството като разглежда живописната картина (произведение) от различен ракурс спрямо установените задължителни картинни елементи композиция и предметност, както и тяхното съвкупно естетическо въздействие.

Към текста са представени портфолио и живописни платна, които овеществяват основните теоретични тези на художника Александър Ташев.

Дисертационният труд е разделен на увод, четири глави, заключение, изводи и библиография. Общият обем на текста е 102 страници. В структурно отношение са налице необходимите компоненти, които такъв вид разработка изисква.

В **Увода** авторът формулира темата (тезата) на изследването, както и методите и техниките на създаване на живописното произведение, които имат пряко отношение към общото съдържание на текста. Той уместно акцентира върху процесите на създаване на произведението на изкуството и конкретно на живописната картина отстоявайки позицията, че „изобразителното изкуство носи освен нагледност възможностите тя да прераства всеки път в ново значение, с нов смисъл и интерпретация“ (3стр).

Като обект и предмет на изследването Ал. Ташев се фокусира върху философското и пластично послание в преживяването на произведението на изкуството както и обобщените от него елементи в такъв процес - визуалната обученост, духовна култура, интелигентност. Добро впечатление прави позоваването на различни теоретици на изкуството, учени и философи чиито изводи са в основата на теоретичната платформа на изследването.

Важен акцент в тази част от изложението е обосноваването на художествения опит на художника. Докторантът се базира на съжденията за наличие на определени художествени „конструкции-схеми“, които са в основата на процеса на материализиране на асоциативно-образните чувства и представи, в картина.

В тази част на текста Александър Ташев представя и методите на изследването, които се прилагат в различните глави на дисертацията. Те са обосновани от темата и са адекватни на разглежданата от докторанта проблематика. На основата и анализа на същността на изкуството живопис се прилагат културно - исторически, философско - социален, емоционално-психологически метод, както и в целия текст методите на психология на

изобразяването. Този изследователски инструментариум е пряко свързан със структурата на труда и мотивира избора на отправни точки на изследването, които са едновременно основен текст, повод за разсъждения и приложения. Това са откъси от различни литературни източници (писма, дневници, речи и трактати) на автори от модерното изкуство и ранния европейски авангард (П. Синяк, О. Роден, А. Дерен, А. Матис, Ж. Брак и др.). Анкетата подкрепяща темата на докторската теза е направена от изкуствовед и художници – преподаватели в НХА, с пряко творческо отношение към разглежданите проблеми на живописното произведение. Тази част от труда е изключително важна като подчертаване и доказване на тезата и като основна отправна точка за бъдещ теоретичен текст – монографичен или методически.

В първа глава „Характеристика на понятието „композиция“ в живописата“ авторът разглежда основни елементи и принципи, характерни за живописната композиция, които съпоставя в хронологичното развитие на живописното произведение от Древния свят до Пост-модернизма.

Добро впечатление прави насочването на разсъжденията на автора към функциите на композицията като съдържащи се „в принципите и способите, в комбинирането на елементите в едно цяло, отнасящо се към заложената идея, която може да изрази успешно замисъла, духовното послание на автора и неговите интелектуални намерения“ (8 стр.). В подкрепа на тезата си Александър Ташев представя различни примери от историята на изкуството обвързвайки ги с философията и теорията на изкуството (Б. Кастильоне, К. Ланге, О. Уайлд, П. Манцони, Ив. П. Иванов, К. Далчев).

Чрез прилагането на културно-исторически метод на анализ докторантът прави уместния извод за корелацията на историческото време и място и зависимостта на пластичната философия на произведението на изкуството.

В синтезираното проследяване на развитието на живописните композиционни елементи от Древността, през следващите епохи до Пост – модерността, Александър Ташев подкрепя тезата си анализирайки духовни реалии и начините на тяхното овеществяване чрез съответните примери -

живописни произведения.

Изводите, които той прави на базата на анализа на творчеството на ярки индивидуалности като почерк и присъствие в историята на изкуството, са интелигентни и аргументирани и са част от доказването на “артистичното пристрастие” на докторанта към темата за промяната в естетическото отношение към живописното произведение обусловено от промяната в композицията, а от там и на предметността. В тази част особено интересни и „онаглеждащи“ тезата са абзаците посветени на Ив Клайн (22-23стр) и в по-ново време на Г. Рихтер и Лайпцигската школа (24стр.).

Втора глава на дисертационния труд на Ал. Ташев е основна в смислово отношение за съдържанието на изследването. Тя теоретизира и обобщава творческите търсения на автора в областта на живописната композиция, в която той се реализира. В тази част „Живописна композиция – елементи и принципи“ се засягат отделните градивни елементи, които съставят живописното произведение или както е отбелязано в текста “...Живописната композиция използва елементите и принципите на проектиране, за да се създаде смисъла и да се осъществи идеята в произведението на изкуството“ (26стр.).

Основните методи на изследване, които докторантът прилага в главата, са „философско-социални“ както и „емоционално – психологически“ (А.Т.). В този аспект са разгледани и анализирани картинните елементи динамика, статичност, ритъм, линия, живописно пространство и т.н.

Към всяка подточка в главата са дадени конкретни примери от историята на изкуството подкрепящи тезата на автора от различни исторически периоди, като например – в подточката за ритъм се съпоставят произведения на Андрей Рубльов („Троица“) с ренесансовата композиция на Леонардо да Винчи („Гайната вечеря“).

Добро впечатление прави задълбоченото проучване на възможностите на цвета, които са представени в различните си аспекти в подточките от „Хронлогичен обзор на историческите сведения за използването на цвета“ (47стр.) до „Фактура“ (55стр.). Съсредоточавайки се върху теорията на Гьоте,

Ал. Ташев подчертава философското търсене в теоретичната си разработка и постмодерната артистична интерпретация в работите си.

В този контекст на разглеждане на символиката на цвета е уместно доказването на изводите на дисертацията и чрез интерпретация на теорията на В. Кандински, който е цитиран в библиографията, но в основния текст е споменат само като поддържащ философията на Гьоте за цвета (54стр.).

Като подкрепа на тезата си за строежа на живописното произведение като материалност и предметност, а оттам и на възприемането му, са добре аргументирани подточки - „Фактура“ (55стр.) и „Стил“ (57стр.) - свързани смислово. Авторът логично се позовава на различни периоди от историята на изкуството, обвързани с конкретно разглеждан проблем, като акцентира върху личната пластична философия на художника.

Като последователност в структурата на текста съществен е материалът в четвърта глава, а откъсите – основа на **трета глава** биха могли да се разглеждат като приложения, вмъкнати в основния текст. Двете части могат да се обобщят, според автора, като „формиране на живописна материя чрез работата на художника, защото принципите на техниката се свеждат не до случайно попадение, а до дейността и уменията на художника.“ (59стр.)

Особено добро впечатление прави материалът – основа на **четвърта глава** „Анкета подкрепяща темата на докторската теза“. Професионално съставените интервюта с автори с подчертано отношение към проблемите на живописната картина и възприемането ѝ в съвременността, освен подкрепящи тезите на автора за необходимостта от подготвеност на зрителя като фактор за битието на живописното произведение, биха били успешна основа за развитие на отделен теоретичен труд, визиращ пост-модерната епоха. Въпросите в анкетата овеществяват основните изводи на докторанта като осъществяват паралел с темите и естетико-пластичните проблеми отразени в текстовете – откъси от трета глава

В тях дисертантът се позовава на есенция на мнения, не само на живописци, но и на други артисти и критици, както и на лични дневници на

художници (трета глава). По логика на развитието на текста двата материала са свързани, независимо че са структурно отделни. В анкетите и в предходните откъси, авторът интерпретира и подкрепя индиректно тезата си обвързвайки я с процесите и обстоятелствата формиращи и обуславящи естетическото внушение на картината свързано с персоналното преживяване на художниците, артистите, въобще. В тези текстове докторантът мотивира позицията си за „съхранението“ на живописната картина като синтез на определено емоционално преживяване и своеобразен медиатор между художник и зрител, независимо от промяната в историческото време, в медията и социалната подготвеност.

В заключението Александър Ташев обобщава, своя пластично – изследователски интерес, акцентирайки върху тезата, че същността на изобразителното изкуство е пряко свързана с емоционалното преживяване на художественото произведение. В тази част изводите, синтезирани и отразени в автореферата, съвпадат с част от тезите в заключението. Като, например, съждението за реализацията на творческите търсения като процеси свързани с техническите познания и с личната пластично - визуална философия на автора. И в тази част докторантът се позовава на философи и теоретици на изкуството с важна роля за обясняването и възприемането на изкуството (А. Фосийон, Е.Гомбрих, Т. Адорно, И. Стефанов). Авторът извлича и формулира различни фактори влияещи върху изграждането, установяване и налагането на съвременната представа за живописно произведение. Стойностен е изводът, който той прави за корелацията на техническия напредък и промяната в художествените начини на мислене. Според Ал. Ташев „той е предпоставка за нов начин на представяне, нов начин на материализиране на художествената идея и послание на автора“. Тези изводи са комплексни и синтезирани, така както изисква подобен труд, на базата на постановките в основния текст. Добро впечатление правят заглавията в използваната литература, в която са включени български и чуждестранни автори, както и интернет сайтове.

Към работата на Александър Ташев, в структурно – технически аспект,

могат да се отправят някои бележки и препоръки. Като логично развитие на текст би било по-добре обединение на трета и четвърта глава. Библиографията би трябвало да се подреди спрямо изискванията за академичното писане. Авторефератът представя принципно всички по-важни части на дисертационния труд, но в него не са отбелязани публикации по темата на дисертацията, както и изводите не са приложена към самата дисертация.

Тези бележки не омаловажават достойнствата на дисертационния труд и не влияят пряко върху крайното добро впечатление от работата на пишещия художник.

В живописните работи на Александър Ташев визуалният прочит на картината е пост-модерна интерпретация на класическото разбиране за картинно пространство. В работите водещ е усетът за цвят, на колоритно изграждане на пространство и материалност. Наслагването на фактури дуалистично формира изобразително пространство и напластява на смисли. Отнемането и обработването на слоеве привидно запазва близкородството на цветовата гама, било тя топла или студена, но съзнателната употреба на противоположни акценти формообразува вътрешен свят и препраща в паралелна емоционалност.

Фигурите в живописата на Александър Ташев са условни, вплетени в картинната канава като част от безкраен, фокнъров свят, в който всяко повторно вглеждане открива нови детайли подчертаващи пластове време. Общото звучене на работите материализирано в натрупване и отнемане на пластове, съгъстява емоциите и ги превръща в обреченост. Така, например, пейзажът с лодка и фигура създава алюзията за последната лодка в последната река в Хадес, а фигурата - за пътник, изоставен от Харон. В условното картинно пространство, в което колоритът моделира визуалното усещане на зрителя, конкретните елементи на мъжки и женски фигури са също условни, но с разпознаваеми детайли, необходими като послание и подтик към съпреживяване с автора.

В живописните си работите Александър Ташев защитава формираните от

него изводи, че идеята, определя начините за реализация и предопределя творческата свобода. Защото това е същността и смисълът на всяко изкуство.

Дисертационният труд отговаря на изискванията на ЗРАСРБ, Правилника за неговото приложение и на Правилника за развитие на академичния състав на НБУ.

В заключение, предлагам на уважаемите членове на научното жури да присъдят образователната и научна степен „доктор“ на Александър Ташков Ташев.

Рецензент:

(проф. д-р Бисера Вълева)

16.12.2015

